

Nr 276.

Av herrar **Sjöblom** och **Nilsson** i Tånga, om skrivelse till
Kungl. Maj:t angående åtgärder till förekommande av
en ruinerande ekonomisk kris för jordbruksnäringen vid
övergången till normala förhållanden m. m.

Genom världskriget ställdes statens olika organ på näringslivets skilda områden inför en hel rad av svårlösta problem. Bland dem har vårt folks försörjningsfråga intagit främsta rummet. Vi voro vid krigsutbrottet icke självförsörjande utan i stor utsträckning hänvisade att fylla våra behov av livsmedel genom import. Av brödsäd hava vi således importerat en kvantitet cirka 300,000 ton årligen. Visserligen hade vi före kriget en rätt stor export av förädlade jordbruksprodukter, men den inhemska produktionen av dessa var byggd på import av majs, foderkakor och andra foderämnen. Under normala förhållanden var detta ur jordbruks- och även nationalekonomisk synpunkt sett måhända riktigt, men det av världskriget framkallade läget omkastade förhållandena och vår folkförsörjning blev ett mycket komplicerat och svårlöst problem.

Sett mot bakgrunden av detta iråkade prekära läge blev statens ingrepp på näringslivets olika områden, främst på livsmedelsproduktionens, till skydd för dem som icke förfoga över vårt förnämsta produktionsmedel, jorden, en plikt, utan vilken massor av människor skulle ha drivits ut i en avgrund av nöd och umbäranden.

Extra åtgärder hava även vidtagits för utökning av den inhemska produktionen. De betydelsefullaste av dessa äro beslutet om garanterade minimipris å brödsäd och potatis m. m., samt om statsunderstöd för nyodling, dränering och gödselvård. Att dessa och andra åtgärder icke tillgrepos på ett tidigare stadium torde endast kunna försvaras därmed, att knappast någon hade en tanke på att kriget skulle kunna räcka så lång tid som det gjorde. De beslutade minimiprisen på spannmål och potatis

kunna betraktas som synnerligen höga och dessa hava sedermera blivit normerande för priserna även på animala produkter. Om och i vilken grad dessa priser kunnat hållas på en lägre nivå, därest staten på ett tidigare stadium ingripit prisreglerande inom industrien och därigenom begränsat jordbrukets produktionskostnader, skall här icke beröras.

Emellertid torde priserna å lantbrukets produkter nu hava nått sin kulmen och en mer eller mindre hastig tillbakagång vara förestående. Avsikten med denna motion är att fästa riksdagens uppmärksamhet på vikten av att, i vad på staten kan bero, övergången till normala förhållanden, i vad det gäller priserna på jordbruksprodukter, göres så mjuk som möjligt, för att i görligaste mån förekomma en för jordbruket ruinerande kris. Uppenbart är nämligen, att ett hastigt prisfall kan komma att få de allra vådligaste följder för vårt jordbruk, enär produktionskostnaderna alldeles icke kunna förutsättas hålla jämna steg med de fallande priserna å jordbrukets produkter.

Dessutom har vårt jordbruk att möta andra svårigheter av allvarlig beskaffenhet, vilka med all sannolikhet komma att minska den inhemska tillgången på livsmedel. Genom kreatursstockens reducering under krigsåren och därav följande brist på naturlig gödsel, vilken dessutom blivit mindrevärdig genom den nästan totala avsaknaden av äggvita vid utfodringen, har jordens avkastningsförmåga betydligt minskats. Konstgödselmedel att täcka bristen på kväve och fosforsyra har icke funnits i tillräckliga mängder och priserna på dylika torde under de närmaste åren komma att stå betydligt över de före kriget rådande.

Med enligt all sannolikhet mycket höga produktionskostnader och i fullkomlig ovisshet om priserna på produkten torde det utan vidare vara klart, att utsikterna för brödsädesodlingen icke äro lockande. Hur starkt prisfallet å spannmål kan komma att bli den närmaste tiden är ej gott att säga — de av staten garanterade minimiprisen omfatta ju även innevarande års skörd, och kommer denna därför icke att direkt beröras av ett eventuellt våldsamt prisfall — men säkerligen kommer 1920 års skörd att få tävla med ett världsmarknadspris som närmar sig det före kriget rådande. Under förutsättning att produktionskostnaderna endast obetydligt sjunka, skulle en sådan situation bliva för jordbruket fullkomligt ruinerande.

Visserligen torde ett högst väsentligt antal jordbrukare kunna rida ut en sådan storm, ty ingen med jordbrukets förhållanden under kristiden förtrogen lärer kunna bestrida, att kristiden avsevärt förbättrat lantmannens ekonomi — vissa större lantbruk torde t. o. m. ha gjort stora

vinster. Men det finnes ett avsevärt antal lantmän som icke farit fullt så väl under krisen, bland dem sådana som i fullt lojalt syfte köpt eller arrenderat jordegendomar till abnorma priser och som ingalunda skulle kunna rida ut stormen. Men oavsett om en tänkbar kris träffar ett större eller mindre antal, kan det icke vara annat än ett viktigt statsintresse, att så långt som över huvud taget är möjligt söka förekomma en sådan situations skadliga verkningar för vår jordbruksnäring. En undersökning om vad som från statens sida kan göras för att möta en sålunda befarad kris synes därför snarast böra igångsättas.

Vilka utvägar som sökas för att utjämna övergången till normala förhållanden får utredningen visa. Ett fortsatt garanterande från statens sida av vissa minimipriser torde näppeligen kunna ifrågakomma. En dylik garanti måste för att få nödig effekt, omfatta minst ett par år framåt, medförande en ekonomisk risk som staten, enligt vår mening, icke kan ikläda sig. En mera framkomlig väg synes vara, att staten helt eller delvis behåller spannmålshandeln i sin hand, eventuellt endast den importerade varan, med vilken priserna å den inhemska torde kunna regleras i nödig utsträckning. Skulle staten ikläda sig garanti för vissa bestämda och rätt höga priser på den inhemska spannmålen under ett par, tre år framåt, erfordrades en inköpsverksamhet direkt från statens sida, i omfattning liknande den som för närvarande inrättats inom F. H. K. för samma ändamål, och en sådan ordning är icke önskvärd. En förnuftig reglering av *importen* i syfte att motverka ett krisartat prisfall på den inhemska spannmålen synes däremot kunna ske med mycket enklare medel, och då vi tro, att samma resultat kan uppnås på den vägen, bör enligt vår mening denna beträdas.

Om och på vilket sätt den inhemska produktionen av spannmål även för framtiden bör vara föremål för speciella åtgärder från statens sida, är ett spörsmål av allra största intresse och en utredning härav torde lämpligen kunna kombineras med den här ovan skisserade. Krisen har gjort denna fråga aktuell. Om den fortfarande, efter sedan den nuvarande världsoredan upplärats, får samma aktualitet kan knappast för ögonblicket avgöras. Atskilligt tyder på att vi handlade klokast, om vi ordnade vår produktion med sikte på självförsörjning. I alla händelser är det av största vikt att få upplärats efter vilka linjer vår produktion bör läggas för framtiden, icke minst med tanke på vår jordfrågas lösning i övrigt. Den animaliska produktionen är helt naturligt bäst förenlig med smådrift, under det att stordriften, på grund utav att de tekniska

hjälpmedlen komma mera verksamt till sin rätt på dessa, lämpar sig bättre för spannmålsodling.

Lantbruksingenjörernas uttalande, nyligen offentliggjort av kungl. lantbruksstyrelsen, om brödsädesodlingens koncentrerings till södra och mellersta Sverige, bör i detta sammanhang upptagas till omsorgsfull prövning.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning,

dels vilka åtgärder som böra vidtagas från statsmakternas sida för att jordbruksnäringen måtte undgå en ruinerande ekonomisk kris vid övergången från den nuvarande kristiden till normala förhållanden,

dels efter vilka huvudlinjer vårt jordbruk bör bedrivas för framtiden, för att i alla avseenden bäst fylla sitt viktiga ändamål, samt,

i de fall riksdagens medverkan erfordras, för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 27 januari 1919.

Per Henning Sjöblom.

Olof Nilsson,
Tånga.